

Holka nebo kluk?

Identita a pohlaví v adolescenci: Výzvy, změny a sebepoznání

MUDr. Marek Broul, Ph.D.

Sexuologické oddělení Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem
Urologické oddělení, nemocnice Litoměřice, Krajská zdravotní a.s.

Fakulta zdravotnických studií Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

DEKLARACE KONFLIKTU ZÁJMŮ

	Nemám konflikt zájmů	Mám konflikt zájmů	Specifikace konfliktu (vyjmenujte subjekty, firmy či instituce, se kterými Vaše spolupráce může vést ke konfliktu zájmů)
Zaměstnanecký poměr	☒		
Vlastník / akcionář	☒		
Konzultant	☒		
Přednášková činnost	☒		
Člen poradních sborů (advisory boards)	☒		
Podpora výzkumu / granty	☒		
Jiné honoráře (např. za klinické studie či registry)	☒		

Holka nebo kluk? Identita a pohlaví v adolescenci: Výzvy, změny a sebepoznání

Adolescence je obdobím hledání vlastní identity, včetně té genderové. Pro praktické lékaře je klíčové porozumět této problematice, jelikož jsou často prvními zdravotníky, na které se mladí lidé a jejich rodiny obracejí s nejistotami ohledně identity.

V posledních letech pozorujeme rostoucí počet mladých, kteří otevřeně zkoumají svoji genderovou identitu. Praktičtí lékaři se stále častěji setkávají s dotazy ohledně "změny pohlaví", hormonální terapie či psychologické podpory v této oblasti.

BIOLOGICKÉ POHLAVÍ VS. GENDER

Pohlaví (Sex)

Biologický základ definovaný chromozomy (XX, XY).

Určeno již v prenatálním vývoji.

Zahrnuje hormony, primární a sekundární pohlavní znaky.

Většinou klasifikováno jako mužské či ženské, existují také intersexuální varianty.

Gender

Sociokulturní a psychologická složka identity.

Souvisí se společenskými rolemi a očekáváními.

Může se vyvíjet a měnit v různých kulturách.

Genderová identita nemusí odpovídat přidělenému biologickému pohlaví.

Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem má nové pracoviště. Oddělení rekonstrukční a plastické chirurgie je v Česku jedinečné

24 redakce24 23. 10. 2024

50 0

Biologický základ pohlavní diferenciaci

Prenatální vývoj

Genetické pohlaví je určeno chromozomy (XX, XY, případně vzácnější varianty). V průběhu těhotenství se formují pohlavní orgány pod vlivem hormonů, zejména testosteronu a DHT.

Neurologická stavba mozku může být částečně ovlivněna pohlavně specifickými hormony, ale jde o komplexní proces, který není binárně „jen mužský či ženský“.

Postnatální období a puberta

V pubertě se výrazně uplatňují hormonální změny, které vedou k rozvoji sekundárních pohlavních znaků. Současně se prohlubuje sebereflexe a rozvoj identity, včetně té genderové.

Tento proces je ovlivněn jak biologickými faktory (hormony, neurobiologie), tak psychosociálními vlivy (rodinné prostředí, kultura).

Vývoj genderové identity

1

Rané dětství

Základní pocit "Já jsem kluk / holka / jinak" se u většiny dětí ustavuje již ve školkovém věku.

2

Školní věk

Dochází k upevňování genderové identity a přejímání společenských rolí spojených s pohlavím.

3

Adolescence

Období, kdy se mohou objevovat pochybnosti a nejistoty ohledně vlastní identity. Dochází k hlubší sebereflexi.

4

Dospělost

U většiny lidí je genderová identita stabilní, u některých může přetrvávat pocit nesouladu.

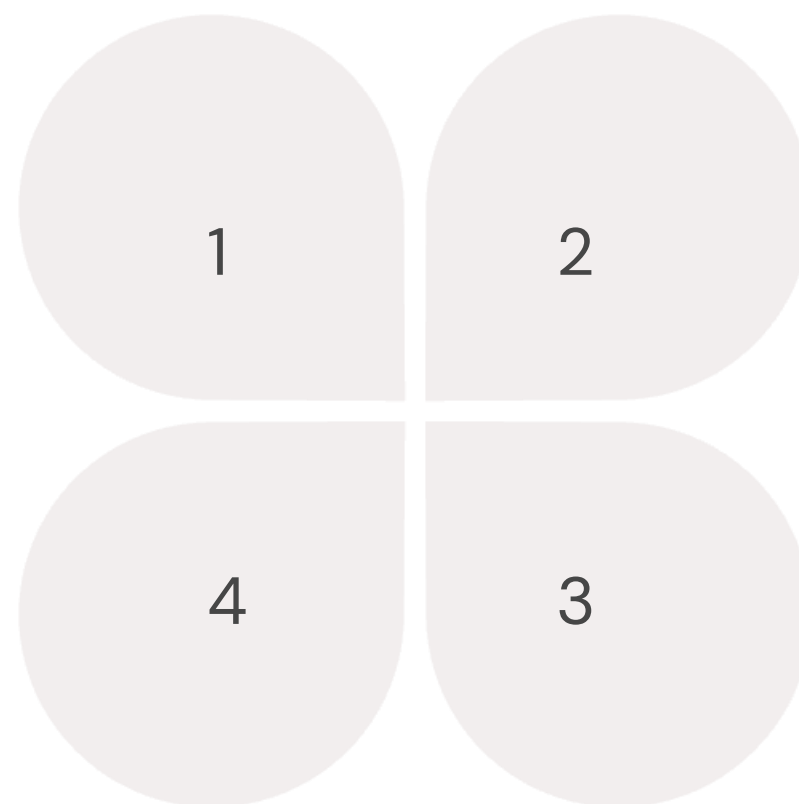
Variační spektrum genderové identity

Cisgender

Většina mladých je v souladu se svým přiděleným pohlavím (tzv. cisgender).

Genderfluid

Osoby, jejichž genderová identita se může v průběhu času měnit.

Transgender

Menší část populace se identifikuje opačně než je jejich biologické pohlaví.

Nebinární

Někteří lidé se neidentifikují jednoznačně na jedné z binárních pozic.

Transgender tématika a genderová dysforie

Pojem "transgender"

Označuje osoby, u nichž se genderová identita liší od pohlaví připsaného při narození. Nejedná se o duševní onemocnění, jde o lidskou variaci ve vnímání a prožívání genderu.

Genderová dysforie

Stav psychického nepohodlí a stresu způsobený nesouladem mezi vnímanou genderovou identitou a přiděleným pohlavím. Pokud je dysforie dlouhodobá a závažně narušuje fungování, je indikována odborná péče.

Důležité rozlišení

Transgender identitu je třeba nezaměňovat s "cross-dressingem" (oblékání opačného genderu) a sexuální orientací (hetero-, homo-, bi-).

Rozpoznání genderové dysforie v ordinaci

Nejasné potíže

Dospívající může prezentovat úzkosti, sebepoškozování nebo sociální stažení, které mohou být projevem hlubších problémů s identitou.

Citlivé dotazování

Při empatickém přístupu může vyjít najevo nejistota ohledně pohlavní identity, kterou pacient původně nezmínil.

Komorbidity

Deprese, úzkosti, poruchy příjmu potravy a sebepoškozování jsou velmi časté doprovodné stavy u genderové dysforie.

Potřeba podpory

Včasné rozpoznání a poskytnutí podpory může významně snížit riziko závažných psychických problémů.

Klinická doporučení pro primární péči

Věcně, klidně a s respektem se doptat na prožívání

Používejte přímé, ale nekonfrontační otázky: „Jak se cítíš ve svém těle?“, „Máš dojem, že ti okolí rozumí ohledně toho, jak se vnímáš?“

Zohlednit doprovodné faktory

Věnujte pozornost příznakům deprese, úzkosti, poruch příjmu potravy či sebepoškozování, které často doprovázejí genderovou dysforii.

Zvážit doporučení specializované péče

Psycholog nebo psychiatr se zkušeností s problematikou genderu. Sexuologické vyšetření v případě, že adolescent projevuje silnou a přetrvávající dysforii.

Nabídnout podporu

„Vidím, že to pro Tebe není lehké, rád/a bych Ti pomohl/a najít cestu, co dál.“ Vyhněte se zlehčování či popírání problému.

Komunikační tabu – čemu se vyhnout

Zlehčování problému

„To tě přejde, je to jen móda.“

Pejorativní výrazy

Vyvarujte se jakýchkoliv degradujících výrazů či narážek.

Moralizování

Vyhňte se hodnotícím soudům a morálním ponaučením.

Neúmyslná degradace

„Takže ty se cítíš být tak trochu kluk, jo?“

Komunikace s rodiči – základní principy

Citlivý přístup

Rodiče mohou být zmatení, vystrašení, někdy i odmítaví nebo naopak příliš horliví. Respektujte jejich emoce a poskytněte jim prostor pro vyjádření obav.

Zachování neutrality

Vysvětlete, že identita dítěte není výsledek "chyby ve výchově", ale souhra biologických a psychosociálních faktorů, které rodiče nemohou plně ovlivnit.

Zdůraznění významu podpory

Podpůrné rodinné prostředí významně snižuje riziko depresí, sebevražedných pokusů a dalších psychických obtíží u adolescentů s genderovou dysforií.

Reakce na různé postoje rodičů

Rodič odmítá situaci

„Rozumím, že je to pro vás překvapení a možná se bojíte.

Doporučuji konzultaci s psychologem, který má zkušenosti s rodinnou terapií i otázkami identity.”

Zdůrazněte, že odmítavý postoj může prohloubit psychické obtíže dítěte a narušit důvěru v rodičovský vztah.

Rodič je příliš úzkostný

Uklidněte rodiče fakty - nejde hned o chirurgické zákroky; většina intervencí v rané fázi je psychologická a podpůrná.

Vysvětlete, že odborná péče pomůže rodině i dítěti lépe porozumět situaci a najít vhodný postup, který bude respektovat potřeby všech zúčastněných.

Rodič je podporující, ale nejistý

Oceňte jejich podporující přístup a poskytněte jim informace o dostupných zdrojích a odborné pomoci.

Nabídněte možnost dalších konzultací a doporučte kontakty na podpůrné skupiny pro rodiče dětí s genderovou dysforií.

Právní aspekty v České republice

18

Věková hranice

Věk, od kterého může osoba v ČR samostatně rozhodovat o lékařských zákrocích souvisejících se změnou pohlaví.

2

Odborná posouzení

Minimální počet odborných posudků potřebných pro zahájení procesu úřední změny pohlaví.

1

Sterilizace

V ČR je dosud pro úřední změnu pohlaví vyžadován chirurgický zákrok vedoucí ke sterilizaci, což je předmětem kritiky mezinárodních organizací.

Legal Regulations for Gender Transition in the Czech Republic

18+

Age

Necessary requirements for legal transitions.

Necessary professional assessments

Necessary for medical assessment of the need for this treatment, and the patient's understanding of the risks and benefits of the procedure.

Section on Sterilization requirements

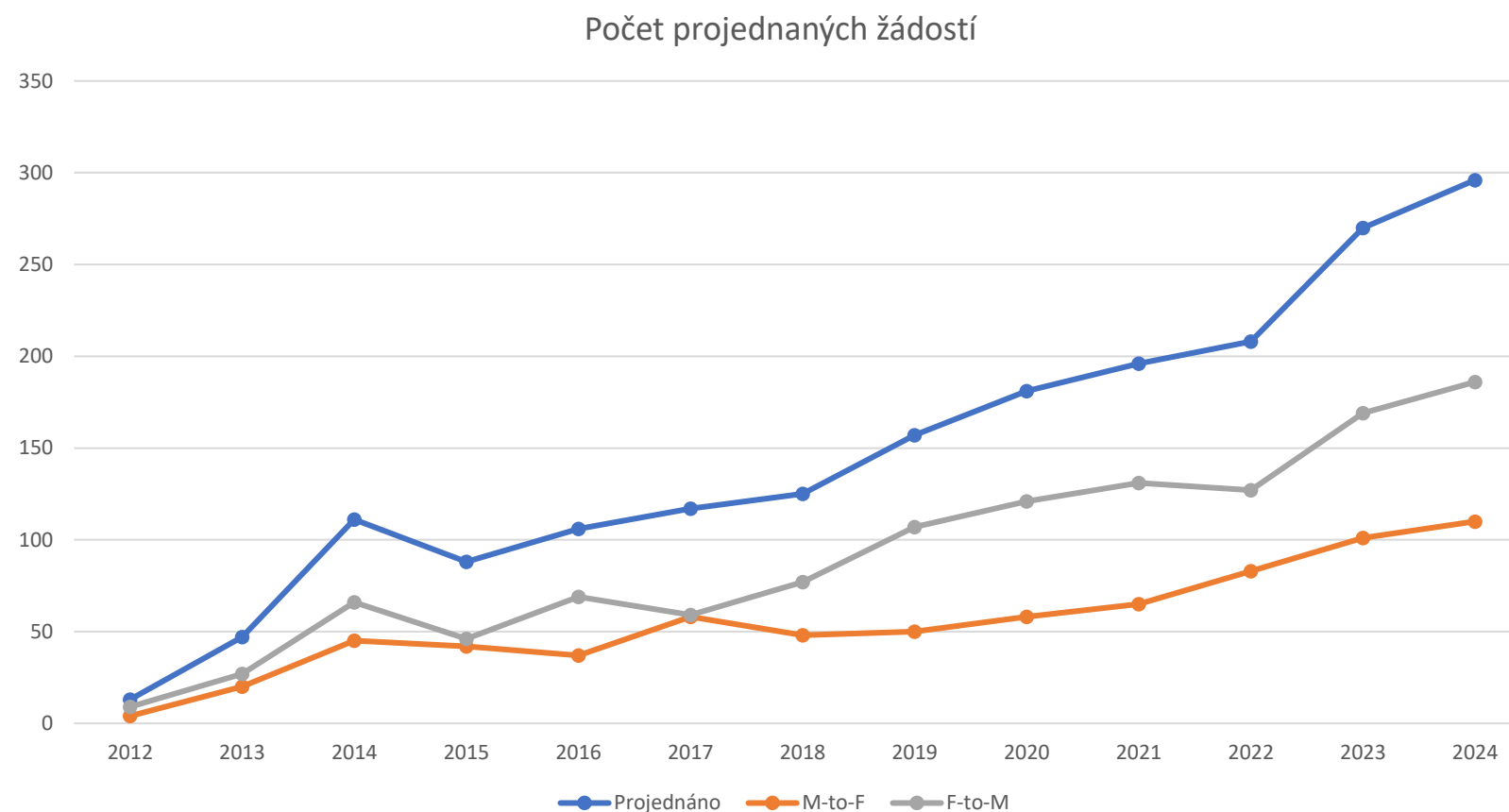
When a person decides to undergo sterilization, they must be informed of the consequences and the irreversible nature of the procedure.

Odborná komise pro provádění změny pohlaví transsexuálních pacientů

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

	Projednáno	M-to-F	F-to-M
2012	13	4	9
2013	47	20	27
2014	111	45	66
2015	88	42	46
2016	106	37	69
2017	117	58	59
2018	125	48	77
2019	157	50	107
2020	181	58	121
2021	196	65	131
2022	208	83	127
2023	270	101	169
2024	296	110	186

ČR - Doporučený postup pro sexuology v péči o transsexuální pacienty - Sexuologická společnost ČLS JEP

- K chirurgickým změnám je možné přistoupit až od osmnácti let věku. Klient by měl před těmito typy zákroků žít minimálně jeden rok v požadované pohlavní roli (RLT/RLE), mít změněné jméno na neutrální tvar a minimálně jeden rok užívat hormonální terapii.
- Chirurgické výkony u transsexuálních pacientů jsou uvedené ve Věstníku MZ č. 8/2012

SEXUOLOGICKÁ
SPOLEČNOST
ČLS JEP

Věstník

Ročník **2012**

MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ

ČESKÉ REPUBLIKY

Částka 8

Vydáno: 9. ŘÍJNA 2012

Cena: 84 Kč

- **Female-to-male:** mastektomie (redukční mammaplastika), hysterektomie, oboustranná ovariectomie, metoidioplastika, falloplastika, scrotoplastika a urethroplastika.
- **Male-to-female:** orchiektomie, penektomie, vaginoplastika, klitorideoplastika a labioplastika

[Ústava](#) [Knihovna](#)[Ústavní stížnost](#)[Úřední deska](#) [Kontakty](#)[Podatelna](#) [Jednání soudu](#)[Soudci](#) [Lidská práva](#)[Výroční zpráva](#) [navsteva](#)[tiskova zprava](#)[rozhodnuti](#)[prehled jednani](#)[info verejnost](#)[dalsi ruzne](#)[Úvod](#) — [Aktuálně](#)

Chirurgický zákrok včetně sterilizace jako podmínka úřední změny pohlaví neobstál před Ústavním soudem

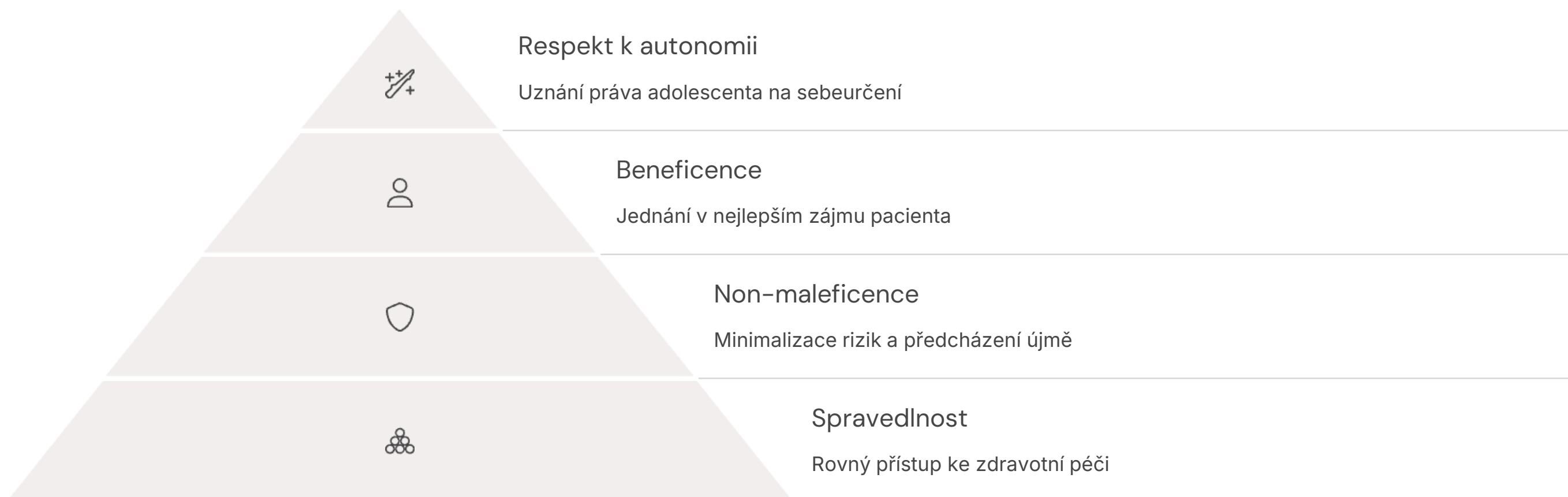
07. května 2024

Ústavní soud, TZ 40/2024

Ústavní soud zrušil zákonnou úpravu, která pro úřední změnu pohlaví trans lidí vyžadovala chirurgický zákrok, zahrnující sterilizaci a přeměnu pohlavních orgánů. Zákonné požadavky chirurgické přeměny pohlavních orgánů a znemožnění reprodukční funkce pro účely změny pohlaví jsou v rozporu se základním právem trans lidí na ochranu tělesné integrity a osobní autonomie ve spojení s jejich lidskou důstojností. Současně Ústavní soud odložil vykonatelnost nálezu a vytvořil tak zákonodárci prostor přijmout novou úpravu, která bude reflektovat základní práva trans lidí.

Navrhovatelem je trans muž, který usiluje o právní změnu pohlaví a který si přeje, aby úředně evidované informace o něm reflektovaly, jak se cítí, aniž by musel podstoupit zákonem vyžadovaný chirurgický zákrok. Po narození byl úředně evidován jako žena s ženským jménem a formátem rodného čísla. Nyní prochází procesem změny pohlaví, avšak nechce podstoupit vyžadovaný chirurgický zákrok, který spočívá v kastraci a operativní přeměně pohlavních orgánů. Stát jej dosud jako člověka jiného pohlaví nerespektoval, proto se obrátil na Ústavní soud.

Etické principy v péči o adolescenty

Hranice odpovědnosti praktického lékaře

Shrnutí doporučení pro praxi

- 1** Biologická a psychická složka pohlaví se mohou lišit
Genderová identita není vždy v souladu s pohlavím přiděleným při narození, což je třeba respektovat jako přirozenou lidskou variaci.
- 2** Citlivý rozhovor jako první krok
Zachovejte neutralitu, nediskriminujte, naslouchejte obavám dospívajícího i rodiny a vytvořte bezpečný prostor pro sdílení.
- 3** Při jasných příznacích genderové dysforie zvažte odeslání k specialistům
Sexuolog, psycholog nebo psychiatr se zkušeností s genderovou problematikou mohou poskytnout odbornou péči.
- 4** Respekt a podpora adolescenta
Umožňuje snížit rizika psychických poruch a celkové nepohody, což je klíčové pro zdravý vývoj mladého člověka.

Děkuji za pozornost

23

www.cssmsympozium.cz

Kongres České společnosti pro sexuální
medicínu

23. – 24. 5. 2025
Český Krumlov, ČR

Crossdressing v historii a současnosti

První zmínky o crossdressingu pocházejí z poloviny 16. století.

Významnými historickými postavami byli francouzský král Jindřich III. a švédská královna Kristýna, která se přejmenovala na hraběte Dohnu.

Vývoj crossdressingu v moderních dějinách

1

1676

První písemná zmínka - abbé Francois Timoleon de Choisy

2

1804

George Sand - první zdokumentovaná crossdresserka v moderní Evropě

3

1861

Sarah Emma Edmonds jako Franklin Thompson - sloužila v americké občanské válce

První chirurgické zákroky

1922

Dorchen Richterová - orchiektomie v Hirschfeldově institutu

1931

První kompletní MtF operace včetně neovagíny

1952

George Jorgensen - první mediálně sledovaná operace v Dánsku

Operations Performed On 2 Apparent Males at Johns Hopkins
Washington Post Staff Writer
Post, Times Herald (1958-1973), Nov 22, 1966; ProQuest Historical Newspapers The Wash

Patients Recovering Normally

Change-of-Sex Operations Perform Apparent Males at Johns Hopk

Hawthorne
Washington Post Staff Writer
A radical change-of-sex
surgery performed on two
apparent males, is
being carried out at
Johns Hopkins
hospital in Balti-
more.
The operations were
performed in the Har-
vard Medical School
on two apparent male
patients, officials
said today, confirm-
ing a report on the
first patient was
of reproduction.
The change-of-sex
operations are as long as
normal genitalia
and a vaginal
cavity.
The patients, who
are said to be in
good health, were
reported to be
recovering normally.
They were given female hormone
treatments before and after
the operations.
The Baltimore Institution, as
part of its program in the
field, set up a committee about
a year ago to study the sub-
ject, which is taboo to many
hospital boards. The commit-
tee found change-of-sex sur-
gery to be a real need of vic-
tims of transsexualism, the
freak embryonic development
that gives male physical char-
acteristics to babies otherwise
destined to be females.
A "gender identity clinic"
was set up to screen appli-
cants for such surgery.
Most transsexuals who have
surgery are apparent males
who wish to be females.
In these cases, pre- and
operative hormone treat-
ments gradually reduce the
wanted secondary male
characteristics and endo-
crine male chemistry in the
body.
Transsexualism is not
confused with trans-
vestitism. A transvestite, not eligi-
ble for corrective surgery, is a
person who wears clothing
of the opposite sex. Transsexuals
are far more numerous than
transvestites.
The transsexual has
an overriding desire for a
change of sex, rather than a de-
sire for a change of
appearance.
See SEX, A5, Col.

permission of the copyright owner. Further reproduction prohibited without permis-

První operace v USA

Průkopnické
pracoviště

Johns Hopkins
University, 1966

Mezioborová
spolupráce

Urologie, chirurgie,
endokrinologie

Význam

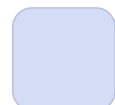
Legitimizace procedury
v americké medicíně

Absolutní kontraindikace chirurgického výkonu

Akutní psychotické onemocnění

Probíhající psychóza znemožňuje informovaný souhlas

Somatické kontraindikace

Zdravotní stav vyhodnocen jako nevhodný pro operaci

Právní překážky

Trvající manželství, registrované partnerství nebo věk pod 18 let

CONTRAINDICATED

Relativní kontraindikace chirurgického výkonu

Komorbidity s psychotickým onemocněním

Vyžaduje stabilizaci a důkladné posouzení

Závažná porucha osobnosti

Zvláště disociální či histriónské rysy

Závislost na návykových látkách

Alkohol nebo nealkoholové drogy

Recentní kriminální anamnéza

Zvýšená opatrnost při nedávné trestné činnosti

Typy chirurgických zákroků

Obličej

Změna rysů na mužské nebo ženské

Hlasivky

Úprava výšky hlasu

Genitálie

Rekonstrukce vnějších i vnitřních
pohlavních orgánů

Hrudník

Odstranění nebo augmentace prsou

Chirurgický tým pro změnu pohlaví

Chirurgové

- Urolog
- Gynekolog
- Plastický chirurg

Specialisté

- Otolaryngolog
- Anesteziolog

Podpůrný tým

- Logoped
- Fyzioterapeut
- Zdravotní sestry

Female to Male (FTM) chirurgické zákroky

Maskulinizace obličeje

Úprava rysů - širší čelo, hranatější čelist, ohryzek

Odstranění prsní tkáně

Vytvoření plochého mužského hrudníku

Hysterektomie a vaginektomie

Odstranění dělohy a případně pochvy

Faloplastika nebo metoidioplastika

Vytvoření penisu pomocí tkáňového laloku nebo klitorisu

Skrotoplastika

Vytvoření šourku z velkých stydkých pysků s možnými implantáty

Male to Female (MTF) chirurgické zákroky

Feminizace obličeje

Nižší linie vlasů, plnější tváře, jemnější rysy

Feminizace hrudníku

Implantáty nebo přenos tukové tkáně

Orchiektomie a penektomie

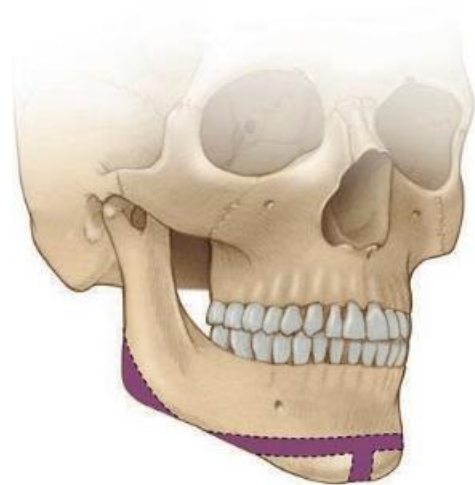
Odstranění varlat a případně penisu

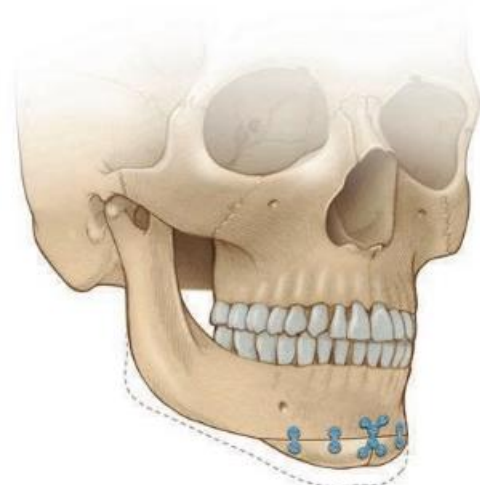
Vaginoplastika nebo vulvoplastika

Vytvoření vagíny a/nebo vulvy z penilní tkáně

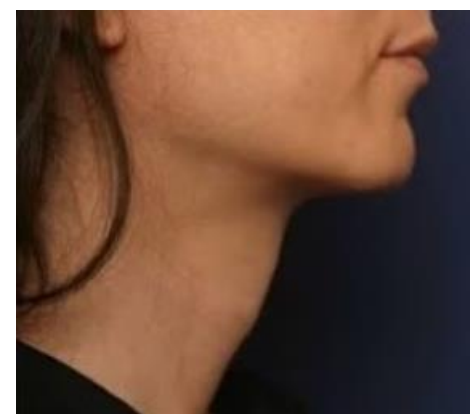
Faciální feminizace

Bone to be removed

Shortened chin

Rhinoplastika

Zjemnění a zmenšení nosu

Redukce ohryzku

Tracheální shave pro odstranění "Adamova jablka"

Konturování čela a čelisti

Změna kostních struktur pro feminní vzhled

Mastektomie (FTM)

Operační technika

Odstranění prsní tkáně s reimplantací
bradavky

Pooperační výsledek

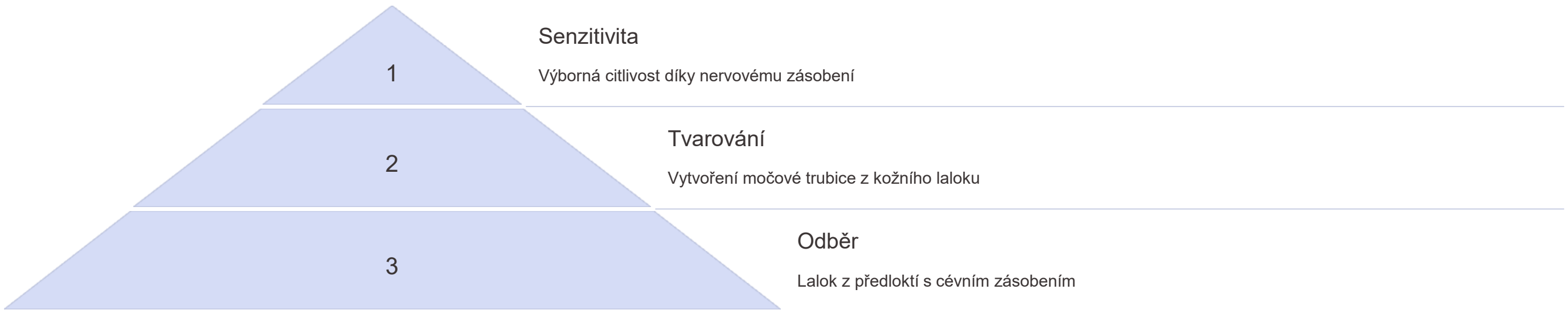
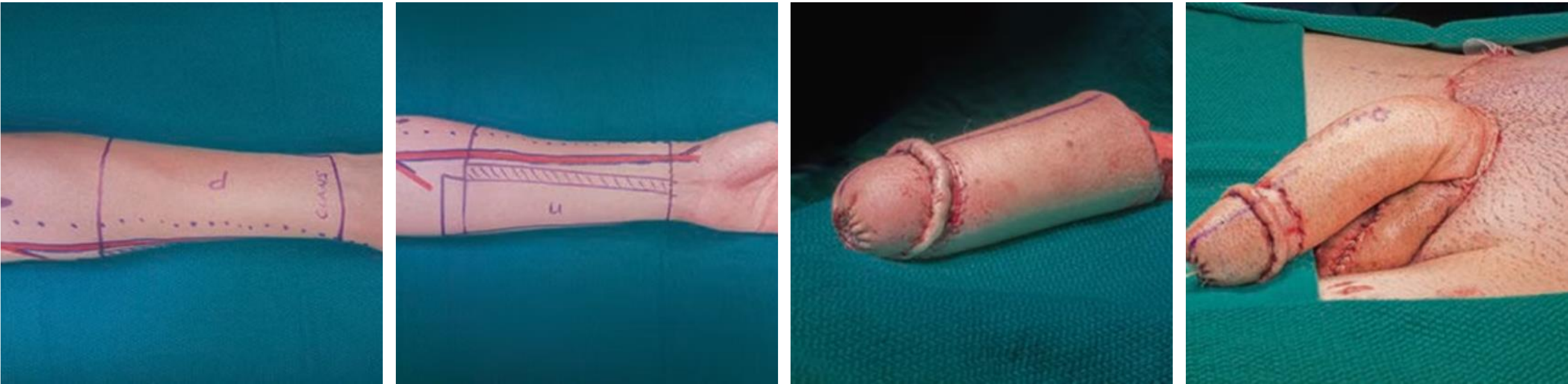
Maskulinní kontura hrudníku

Celkový efekt

Významné zlepšení dysforii spojené s
hrudníkem

Faloplastika pomocí předloketního laloku (RFFF)

Faloplastika pomocí stehenního laloku

Faloplastika pomocí laloku m. latissimus dorsi

Odběrové místo	Široký sval zádový
Výhody	Minimální jizva, dobrý objem tkáně
Nevýhody	Složitější cévní zásobení, omezená senzitivita
Vhodnost	Pro pacienty s kontraindikací k RFFF nebo ALT
Komplikace	Omezená pohyblivost ramene, riziko parciální nekrózy

Glansplastika - finální estetický detail

Operační postup vytvoření žaludu

Finální vzhled po ukončení operace

2-3

Hodiny operace

Samostatný zákrok po zhojení faloplastiky

90%

Úspěšnost

Vysoká míra spokojenosti pacientů

3-4

Týdny hojení

Doba potřebná k plnému zhojení